

Дело C-385/20**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

12 август 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Juzgado de Primera Instancia n.º 49 de Barcelona (Испания)

Дата на акта за преюдициално запитване:

7 юли 2020 г.

Жалбоподатели:

EL

TP

Ответник:

Caixabank, S. A.

Предмет на главното производство

Неравноправни клаузи в договори, сключвани между продавач или доставчик и потребител. Обявяване по съдебен ред на недействителност. Съдебни разноски. Определяне на съдебните разноски.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Съвместимост на националното законодателство и националната съдебна практика относно определянето на съдебните разноски с Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори. Преюдициалното запитване е отправено на основание член 267ДФЕС.

Преюдициални въпроси

1. Противоречи ли даденото в постановление от 1 октомври 2019 г. тълкуване на членове 251, 394.3 и 411 от ЛЕС (Граждански процесуален закон) — съгласно което паричната оценка на предмета на делото се приравнява на материалния интерес по спора, което води до намаляване на платения от потребителя адвокатски хонорар въз основа на фиксирана сума (18 000 EUR), предвидена в закона единствено за неоценяем иск, а не за иск с неопределена цена — на член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО, доколкото потребителите не се връщат в правното и фактическо положение, в което биха се намирали при липсата на тази клауза, въпреки установяването по съдебен ред в тяхна полза на неравноправния характер на клаузата, а се запазва едно неразумно процесуално изискване, свързано с ограничаване на разходите, чието премахване би гарантирало на потребителите най-подходящите и ефективни средства за законното упражняване на техните права?

2. Противоречи ли член 394.3 от ЛЕС на член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директивата и прави ли този член сам по себе си невъзможно или прекомерно трудно упражняването пред съда на правата, които Директивата предоставя на потребителите, тъй като ограничението, което този член налага на потребителите, тоест да поемат част от направените от тях съдебни разноски, означава невъзможност за връщането им в правното и фактическо положение, в което те биха се намирали при липсата на тази клауза, въпреки установяването по съдебен ред в тяхна полза на неравноправния характер на клаузата, и тъй като с този член се запазва неразумно процесуално изискване, свързано с ограничаване на разходите, чието премахване би гарантирало на потребителите най-подходящите и ефективни средства за законното упражняване на техните права?

Разпоредби от правото на Съюза, на които се прави позоваване

Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори. Съображение 24, член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1.

Решения на Съда от 9 декември 2003 г. (C-129/00, ECLI:EU:C:2003:656); от 5 декември 2013 г. (C-413/12, ECLI:EU:C:2013:800), т. 30; от 21 декември 2016 г. (C-154/15, ECLI:EU:C:2016:980), т. 53–56 и т. 61; и от 13 септември 2018 г. (C-176/17, ECLI:EU:C:2018:711).

Разпоредби от националното право, на които се прави позоваване

Граждански процесуален закон:

„Член 243. Определяне на съдебните разноски.

1. Във всички производства и на всички инстанции съдебните разноси се определят от секретаря на съда, разгледал, съответно, делото или жалбата, или — когато е целесъобразно — от натоварения с изпълнението Letrado de la Administración de Justicia.

[...]

Letrado de la Administración de Justicia намалява размера на хонорарите на адвокатите и на останалите специалисти, за които не се прилага определена тарифа или такса, когато размерът на претендираната сума надвишава границата, посочена в член 394, параграф 3, и не е установена необоснованост на страната, осъдена да заплати съдебните разноси“.

„Член 394. Възлагане на съдебните разноси.

1. В производства по установителни искове съдебните разноси на първа инстанция се възлагат на страната, чиито искания са отхвърлени в цялост, освен ако съдът прецени, като надлежно се обоснове, че делото поражда сериозни съмнения от фактическа или правна страна.

[...]

3. Когато в приложение на параграф 1 от този член съдебните разноси са възложени на загубилата делото страна, тя е длъжна да заплати само – от частта за адвокатите и останалите специалисти, за които не се прилага определена тарифа или такса – обща сума, чийто размер не надвишава една трета от паричната оценка на предмета на делото за всяка една от страните, получили такова решение; само за тези цели неоценяемите претенции се определят на 18 000 EUR, освен ако поради сложността на делото съдът реши друго.“

„Член 251. Правила за определяне на размера на цената на иска.

Размерът на цената на иска се определя въз основа на материалния интерес на иска, който се изчислява съгласно следните правила:

1. Ако се претендира определена парична сума, размерът на цената на иска е търсената сума, а ако сумата не е определена дори и относително, искът се счита за иск с неопределена цена.

[...]

8. При дела относно съществуването, валидността или ефективността на задължения, стойността се изчислява за общата дължима сума, дори ако тя се изплаща на вноски. Този критерий за оценка се прилага при производства, чийто предмет е създаване, изменение или погасяване на задължение или на лично право, при условие че не е приложимо друго правило по този член.“

„Член 253. Посочване на цената на иска в исковата молба.

[...]

3. Когато ищецът не може да определи цената на иска дори относително поради липсата на материален интерес, тъй като този интерес не може да бъде изчислен съгласно нито едно от законовите правила за определяне на цената на иска или защото – дори при наличието на приложимо правило за изчисляване – цената на иска не би могло да се определи към момента на неговото предявяване, той се разглежда по общия ред.“

„Член 411. Неизменност на юрисдикцията.

Промените относно адреса на страните, спорното право и предмета на делото, настъпили след започване на производството, не променят юрисдикцията и компетентността, които се определят съгласно удостоверените обстоятелства в началния момент на висящия процес.“

Кратко представяне на фактите и на главното производство

- 1 EL и TP (наричани по-нататък „жалбоподателите“) подават искова молба до запитващата юрисдикция с искане за обявяване на частична недействителност на договор за ипотечен кредит, подписан от тях с банковата институция CaixaBank, S.A. (наричана по-нататък „ответникът“).
- 2 В частта от исковата молба, отнасяща се до цената на иска, жалбоподателите посочват, че тя е неопределена в съответствие с член 253 от Ley de Enjuiciamiento Civil (Граждански процесуален закон, наричан по-нататък „LEC“). В постановлението за допускане на исковата молба Letrado de la Administración de Justicia сочи следното: „относно вида на делото, в изпълнение на разпоредбата на член 253.2 от LEC жалбоподателите посочват, че цената на иска е неопределена, поради което производството следва да се гледа по общия ред, съгласно член 249 от LEC“.
- 3 На 29 ноември 2018 г. запитващата юрисдикция постановява решение, в което обявява договора за ипотечен кредит за частично недействителен по отношение на договореностите за валутите и осъжда ответника да заплати съдебните разноски.
- 4 След обявяването по съдебен ред на недействителност поради неравноправност се образува отделно производство за определяне на съдебните разноски — действие, което се извършва от Letrado de la Administración de Justicia. Със свое постановление от 1 октомври 2019 г. той уважава подаденото от ответника искане за определяне на съдебните разноски. В постановлението се посочва, че сумата, въз основа на която следва да се определи частта от хонорара на адвоката на жалбоподателите за сметка на ответника, е 30 000 EUR, а сумата, въз основа на която следва да

се определи възнаградението на съдебния повереник, е 18 000 EUR. Посочената сума за хонорара на адвоката на жалбоподателите следва от критерий № 15 от насочващите критерии на Colegio de la Abogacía de Barcelona (Адвокатска колегия в Барселона) относно искове с неопределена цена, а сумата за съдебния повереник — от разпоредбата на член 394, параграф 3 от LEC.

- 5 Жалбоподателите подават пред запитващата юрисдикция искане за отмяна на постановлението от 1 октомври 2019 г., тъй като считат, че националното законодателство и националната съдебна практика, на които се основава постановлението за определяне на съдебните разноски, са несъвместими с правната уредба на Съюза относно неравноправните клаузи.
- 6 Запитващата юрисдикция има съмнения относно решението, с което трябва да се произнесе по искането, поради което решава да спре производството и да постави на Съда настоящите преюдициални въпроси.

Основни твърдения на страните в главното производство

- 7 Жалбоподателите считат, че настоящото преюдициално запитване е от жизненоважно значение за гарантиране на защитата на потребителите. Според тях намаляването на съдебните разноски, оценени според материалния интерес по спора (независимо дали е първоначално определен или е неопределен), противоречи на принципа на ефективност, доколкото предполага значителни разходи за потребителя, и освен това нарушава принципа на необвързващо действие на неравноправните клаузи, съдържащ се в член 6, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО, като се допуска положение, при което потребителят трябва да поеме разходи, направени в производство, в което дадена клауза е обявена за неравноправна. Жалбоподателите се позовават на точка 61 от решение на Съда от 21 декември 2016 г., *Gutiérrez Naranjo* и др. (C-154/15, ECLI:EU:C:2016:980), в което се посочва, че потребителят трябва да остане невредим, а това значи „връщането на потребителя в правното и фактическо положение, в което той би се намирал при липсата на тази клауза.“
- 8 Освен това според жалбоподателите подобно намаляване би могло да доведе до положение на дискриминация спрямо други потребители, които остават невредими при производства, в които неравноправна клауза е обявена за недействителна, и спрямо финансовите институции, които в Испания исторически са определяли размера на направените от тях съдебни разноски по стойността на общата дължима сума в случаите на принудително изпълнение върху ипотекиран имот. Във връзка с финансовите институции жалбоподателите считат, че неравнопоставеността между страните може да доведе до нарушаване на принципа на равностойност, съгласно който в сходни вътрешноправни положения (в случая принудително изпълнение върху ипотекиран имот, иницирано от финансовите институции), трябва да

се прилагат равностойни правила, които да не водят до по-неблагоприятно положение, в случая за потребителя. Накрая жалбоподателите твърдят, че вместо да има възпиращ ефект намаляването на разходите на продавача или доставчика, изготвил неравноправните клаузи, може да насърчи включването на неравноправни клаузи в техните договори и да доведе до масовото им оспорване впоследствие.

- 9 Ответникът счита, че не следва да се отправя преюдициално запитване. Според него няма правни съмнения във връзка с тълкуването на разпоредба от правото на Съюза и конкретният размер на съдебните разноски е ясно уреден във вътрешния правен ред. Той твърди също, че СЕС не е компетентен да разглежда въпроси, свързани със съдебните разноски.

Кратко представяне на мотивите за преюдициалното запитване

- 10 На първо място, запитващата юрисдикция отбелязва, че според следваната в постановлението на *Letrado de la Administración de Justicia* от 1 октомври 2019 г. практика на Конституционния съд и на Върховния съд цената на иска трябва да бъде посочена в исковата молба, т.е. в момента на образуване на производството. След като цената вече е посочена, при липса на спор между страните настъпва *perpetuatio* или петрификация на този процесуален факт, който се прилага без никаква промяна в останалите фази или инстанции, като не се допуска възможността при подаване на жалби или при оспорване на определянето на съдебните разноски страните да променят окончателно определеният при започването на производството размер. Запитващата юрисдикция има съмнения относно съвместимостта на тази съдебна практика с правото на Съюза.
- 11 Запитващата юрисдикция иска да се установи дали положение, при което се приема, че посочването на цената на иска като неопределена от страна на жалбоподателя, когато такова посочване не е оспорено от ответника, съставлява присъщо на жалбоподателя действие, което не му позволява да определи материалния интерес на претенциите в хода на процедурата по оспорване на определянето на съдебните разноски, въпреки че именно критерият за материалния интерес на иска е критерий за определяне на цената на иска (член 251 от ЛЕС), противоречи на член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО, тъй като потребителят не се връща в правното и фактическо положение, в което той би се намирал при липсата на тази клауза, въпреки установяването по съдебен ред в негова полза на неравноправния характер на клаузата, а се запазва неразумно процесуално изискване, свързано с ограничаване на разходите, чието премахване би гарантирало на потребителя най-подходящите и ефективни средства за законното упражняване на неговите права.
- 12 На второ място, запитващата юрисдикция има съмнения относно съвместимостта на член 394, параграф 3 от ЛЕС с член 6, параграф 1 и член

7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО. Всъщност запитващата юрисдикция си задава въпроса дали позволеното от посочената национална разпоредба намаляване на съдебните разноски е съвместимо с правото на Съюза, тъй като подобно намаляване предполага ограничаване на обхвата на обезщетението за потребителя за разходите по производството, което е резултат от противоправното и представляващо злоупотреба действие на продавача или доставчика. Тази юрисдикция иска да се установи дали посочената национална разпоредба е съвместима с принципа на ефективност, с други думи дали прави невъзможно или прекомерно трудно упражняването по съдебен ред на правата, които правото на Съюза предоставя на потребителите, доколкото посоченият член налага ограничение на потребителя, чието право е признато по съдебен ред, изразяващо се в поемането на част от разходите по спора, възникнал от също установено по съдебен ред противоправно действие на продавача или доставчика, което означава, че потребителят трябва да поеме част от направените от него съдебни разноски, а това никак не изглежда разумно.

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ